

Výroční konference IALE-CZ

Ostrava, 20. – 21. 3. 2025

Voda v krajině a politika krajiny - nové perspektivy

Jan Hradecký a kol.

OSTRAVSKÁ UNIVERZITA
PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA

POLITIKA
KRAJINY

DEPARTMENT
OF PHYSICAL GEOGRAPHY
AND GEOECOLOGY

Pár čísel a souvislostí

- **Odvodněno** více než **1 mil. ha** zemědělské půdy.
- Některá **menší povodí jsou odvodněna až z 80 %** plochy.
- **Zmizelo 800.000 km mezí**, 120.000 km polních cest.
- **Ztratili jsme 3,4 mld. m³ vody** potenciálně půdou zadržitelné.
- **Technickými postupy jsme upravili 25 % vodních toků** s plochou povodí nad 5 km² (9 270 km), 30 % délky všech toků s plochou povodí nad 250 km² (16.778 km).
- **Vodní toky jsou fragmentovány** tisíci příčných staveb.
- **Toky jsou i na místech mimo intravilány zkapacitněny na Q₅ až Q₂₀.**
- **Říční síť jsme jen ve 20. století zkrátali o 1/3.**
- **Omezili jsme přirozený režim niv a ztratili lužní lesy.**

Prolog

Vodní složka je **základním pilířem udržitelného rozvoje společnosti.**

Změna přístupu je nezbytná pro **zmírnění dopadů sucha a povodní** a zároveň pro **zvýšení odolnosti krajiny** vůči vlivům, které přímo či nepřímo ovlivňují její vodní režim.

Klíčové je **obnovit fluviální systémy** a posílit schopnost krajiny **zadržovat vodu v ploše.**

Říční systémy trpí značnou **degradací přirozené fluviální dynamiky, přirozené hydromorfologie** a omezenou schopností **zpomalovat odtok vody z krajiny.**

Prolog

Obnova přirozených procesů a **podpora fluviálního kontinua** jsou nezbytnými kroky.

Výrazná degradace je patrná také v plošném zadržování vody v **zemědělské a lesní krajině**, což vyžaduje opatření zaměřená na **obnovu retenční schopnosti krajiny**.

**Aktéři – Interdisciplinarita – Komplexnost –
Spolupráce**

Ekonomické a legislativní nástroje

Strategické cíle politiky krajiny do roku 2050 v oblasti vody

1. Plošné zadržování vody.
2. Obnova dynamiky procesů v říčních systémech.
3. Obnova fluvialního kontinua.
4. Zvýšení kvality přípravy opatření, rozhodování a podpory klíčových cílových skupin.
5. Zajištění finančních prostředků správců povodí na adaptaci na klimatickou změnu, ochrana podzemních vod.

1. Plošné zadržování vody

- i. Hodnocení hydromorfologického stavu koryta před přípravou projektu a vyhodnocení dopadu projektu na jeho výsledný stav.*
- ii. Zavádění aktivních opatření na zlepšování retence vody v korytech.*
- iii. Niva jako kritická povodňová infrastruktura.*
- iv. Zavádění opatření na eliminaci dopadů odvodňovacích systémů krajiny.*
- v. Revitalizace lesních mokřadů a tvorba retenčních nádrží.*
- vi. Optimalizace lesních cest a infrastruktury.*
- vii. Podpora mrtvého dřeva v lesních porostech.*

Úkol:

MZe vytvoří program a zaváže podniky povodí a další správce toku ve své gesci k jeho plnění. Program stanoví cílový termín a procentuální míru snížení upravenosti toku (de jure), které bude dosaženo. Jedná se zejména (ale ne výlučně) o drobné vodní toky, jejichž míra upravenosti již neodpovídá současným požadavkům.

2. Obnova dynamiky procesů v říčních systémech

- i. *Ochrana procesů v nivách a inundacích.*
- ii. *Revitalizace a renaturace toků, retence v přirozených korytech vodních toků, zpomalení odtoku.*
- iii. *Stanovení režimu ekologických průtoků pro vodní útvary.*

Úkol:

Zmapovat nivy s ohledem na jejich odpojení od toků, kategorizovat úseky toků v nivách podle vhodnosti a priority k odstranění ohrázování, napojení říčních ramen a možnosti rozlivů (MŽP ve spolupráci s AOPK ČR a dalšími odbornými institucemi).

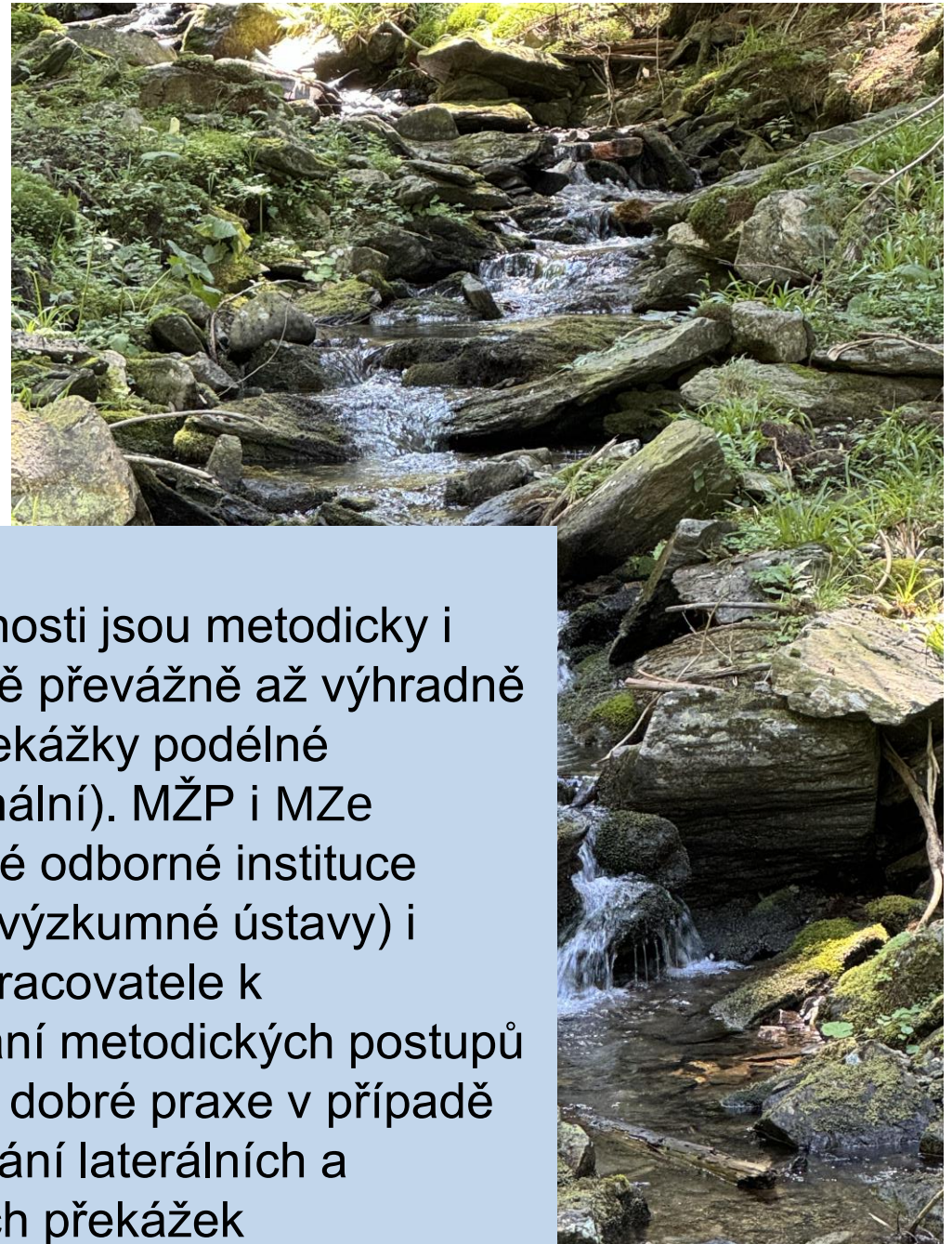

3. Obnova fluviálního kontinua

- i. *Metodické vedení pro odstraňování bariér všech typů a kategorií.*
- ii. *Program managementu splavenin.*
- iii. *Propojování odpojených či zaniklých meandrů, větvení toku a říčních ramen*
- iv. *Systematická obnova podélného fluviálního kontinua.*

Úkol:

V současnosti jsou metodicky i legislativně převážně až výhradně řešeny překážky podélné (longitudinální). MŽP i MZe zaváže své odborné instituce (zejména výzkumné ústavy) i externí zpracovatele k vypracování metodických postupů a příkladů dobré praxe v případě odstraňování laterálních a vertikálních překážek

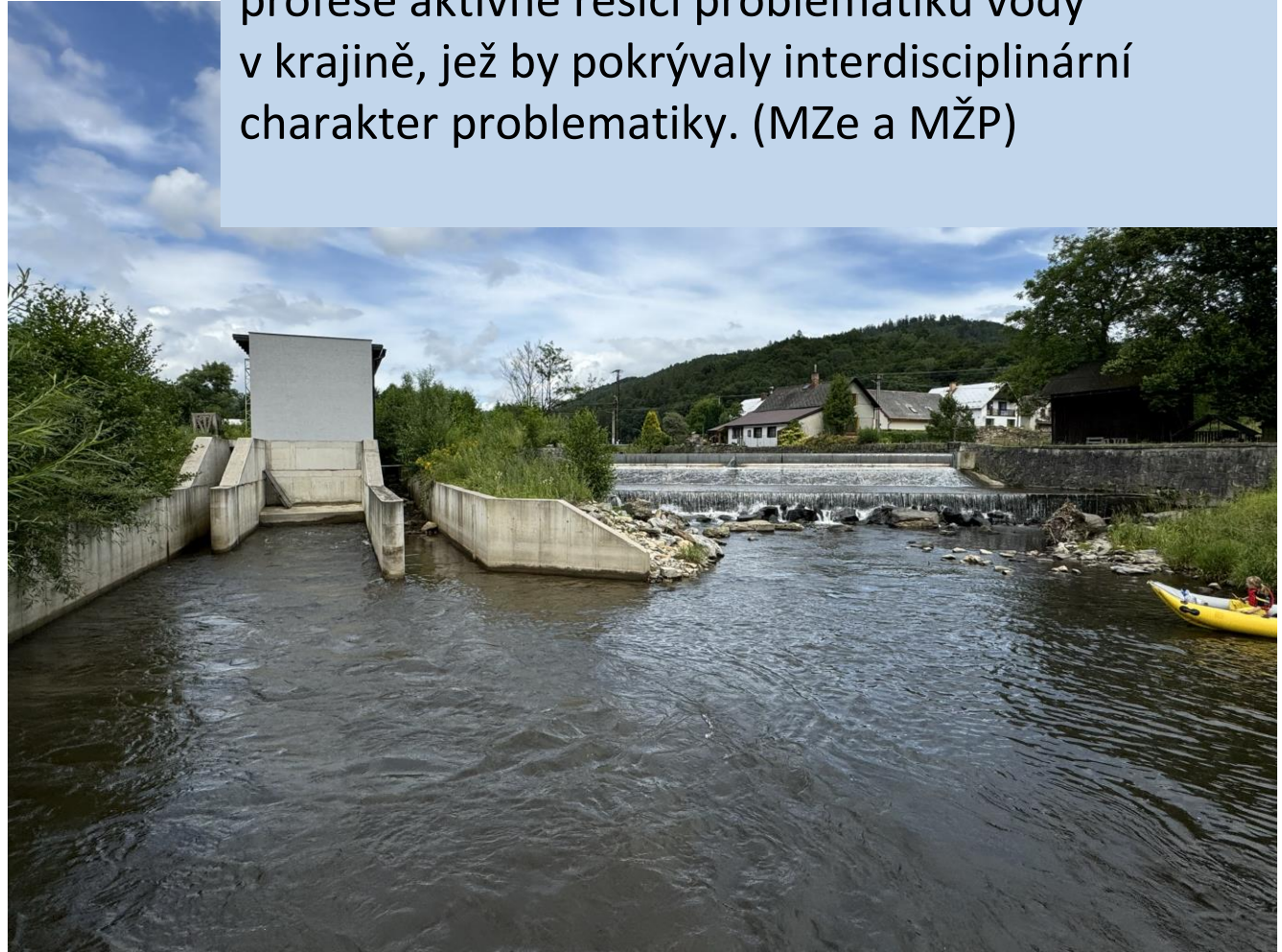

4. Zvýšení kvality přípravy opatření, rozhodování a podpory klíčových cílových skupin

- i. *Zvýšení kvalifikace projektantů.*
- ii. *Zvýšení kvalifikace politiků a úředníků.*
- iii. *Pravidelná výměna zkušeností z praxe mezi všemi dotčenými skupinami.*
- iv. *Zvýšení povědomí vlastníků půdy, subjektů hospodařících v krajině a veřejnosti.*

Úkol:

Iniciovat a zavést ve spolupráci s vysokými školami formy celoživotního vzdělávání pro profese aktivně řešící problematiku vody v krajině, jež by pokrývaly interdisciplinární charakter problematiky. (MZe a MŽP)

5. Zajištění finančních prostředků správců povodí na adaptaci na klimatickou změnu, ochrana podzemních vod

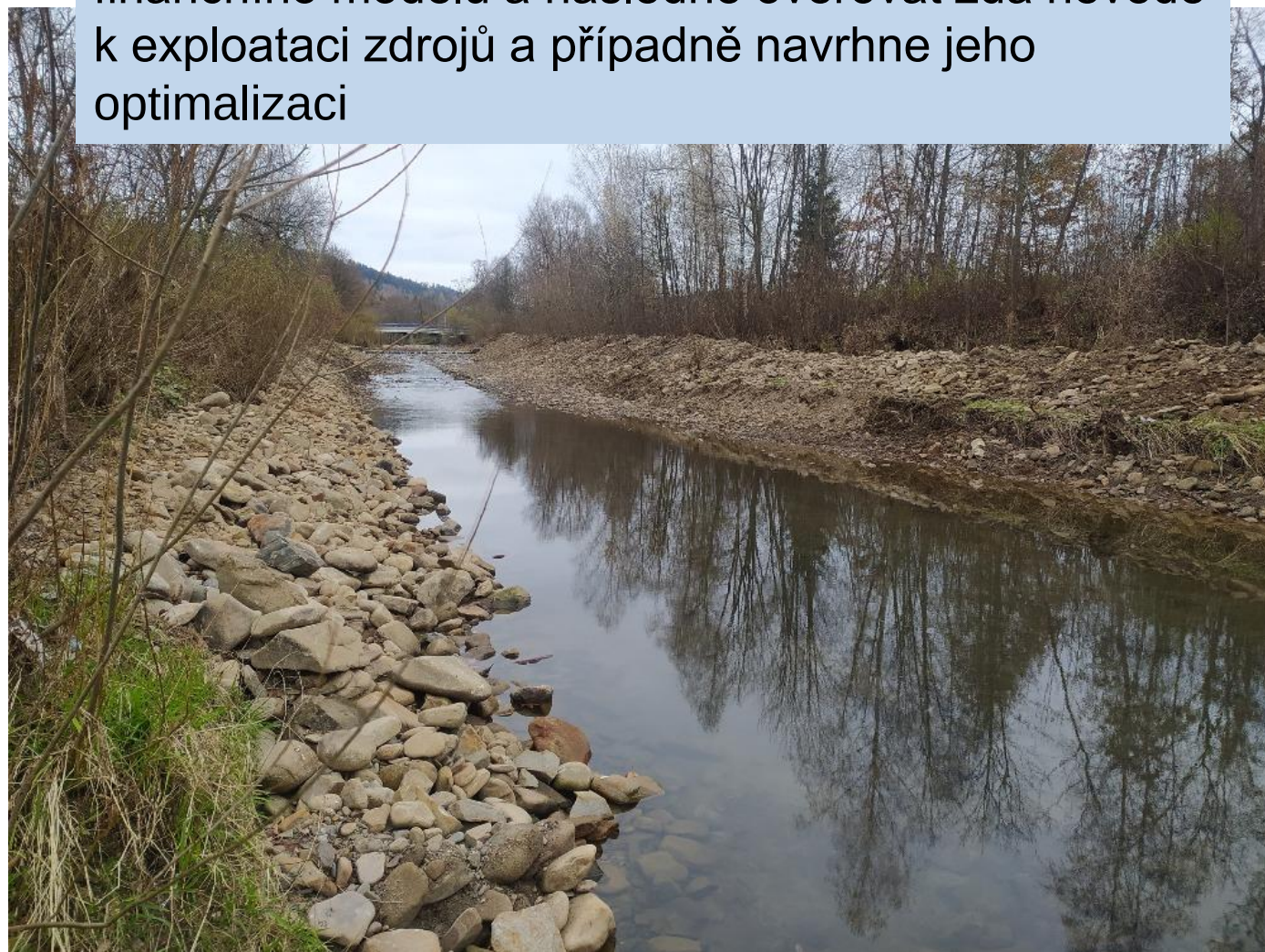
- i. *Legislativa financování správy.*
- ii. *Cílená dotační politika.*
- iii. *Určené prostředky státního rozpočtu.*

Revize systémového nastavení krajinných prvků.

Úkol:

MZe ve spolupráci s MŽP připraví legislativní rámce takového modelu a bude ho implementovat. MZe bude průběžně vyhodnocovat udržitelnost tohoto finančního modelu a následně ověřovat zda nevede k exploataci zdrojů a případně navrhne jeho optimalizaci

**„Všichni kalíme svoji vodu,
aby se zdálo, že je
hluboká.“** Friedrich Nietzsche

**„Hluboká voda je pro ty, kteří
umí plavat.“** Christopher Fry

**„Blahoslavená voda rozumu
nekalí.“** František Ladislav Čelakovský

DĚKUJI ZA POZORNOST

Jan Hradecký – Ostravská univerzita
Lukáš Krejčí – Envicons, Aquecore
David Veselý – Státní podnik povodí Moravy
Pavel Rosendorf – Výzkumný ústav vodohospodářský TGM
Miroslav Kubín – AQUAINOVA, CHKO Beskydy
Vlastimil Karlík – Arnika
Ladislav Faigl - MZe
Vít Růžička - MZe
Petr Ferbar – Státní podnik povodí Labe
Tomáš Kendík – Státní podnik povodí Vltavy
Pavel Marták, Jakub Horecký – MZP
Zuzana Skřivanová - Agroplan

**POLITIKA
KRAJINY**